

Viering 'Dit is mijn lichaam'

Kristin Vanschoubroek en Martine Bovyn

14 januari 2007

God is liefde, Toni Zenz (1915)

Deze eerste viering van 2007 willen we inzetten met een stil moment bij de afbeelding van een beeld van Toni Zenz. Zelf zegt hij over dit beeld: "God is liefde. Alles is liefde. Zoals geliefden elkaar omarmen, zo omarmt God elk van ons."

Geliefd worden, is dat niet wat wij allen verlangen? Is dat niet wat wij allen elkaar toewensen? Dat wij ons dieper bewust worden van het feit dat ieder van ons geliefd is en dat ook mag ervaren hier op aarde tussen en met mensen.

Je geliefd voelen heeft vaak te maken met je ook aanvaard en geliefd voelen in en met je lichaam. Ons lichaam is heel kwetsbaar. Als we in ons lichaam worden afgewezen, voelen we ons in onze diepste intimiteit, in onze ziel, afgewezen. Als we ons bemind voelen, ook in onze lichamelijkeheid, dan krijgen we zelfrespect, dan voelen we dat we mogen bestaan, dan krijgen we levenslust. Voelen dat je door God bemind wordt, zoals Toni Zenz zegt en in zijn werk uitdrukt, is gemakkelijker als er mensen zijn die van je houden. Je geliefd voelen door God en je geliefd voelen door mensen zijn belevingen die in hetzelfde vertrouwen wortelen.

Het lichaam speelt een grote rol in dat basisvertrouwen. Ik ervaarde dat sterk bij het doorgeven van het leven aan mijn kinderen. Het koesteren van mijn kinderen in de moederschoot en na hun geboorte het mogen voeden brachten mij lichamelijk heel dicht bij hen. Daardoor kwam ik ook dicht bij mezelf. Terwijl ik borstvoeding gaf, gaf ik ook mezelf. Ook het verzorgen van de kleine baby's – waar heel veel lichamelijkeheid bij te pas komt, want ze zijn nog helemaal afhankelijk en aan je zorgen overgeleverd – bracht mij een diepe rust en ontspanning. Het fysiek bezig zijn met mijn kinderen gaf mij voldoening en betekenis. Ik kan mij inbeelden dat mensen in de verpleging dat ook ervaren. Het vraagt overgave en tegelijk vervult het je, het geeft je leven.

Ik denk dat het verlangen om voor mensen te zorgen, het verlangen naar een nabij contact, naar intimiteit, een heel leven lang duurt, ook al kan de vorm waarin dat beleefd wordt wel veranderen. Alle mensen, jong en oud, hebben – tenzij ze volledig van zichzelf zijn afgesneden – nood aan een knuffel, aan een aanraking, aan gezien worden. Ook dat laatste is belangrijk, want ook ogen kunnen aanraken. Ook woorden kunnen aanraken... Soms voelen we die nood heel sterk aan. Op momenten van eenzaamheid, uitsluiting, moedeloosheid of kwetsbaarheid kunnen we intens verlangen naar iemand die ons begrijpt, koestert, omarmt. Ook op momenten dat we heel diep liefhebben, klampen we ons vaak vast aan onze geliefde.

*Een grote menigte volgde hem en verdrong zich om hem heen. Onder hen was ook een vrouw die al twaalf jaar aan bloedverlies leed. Ze had veel ellende doorgemaakt door de behandeling van allerlei artsen, aan wie ze haar hele vermogen had uitgegeven zonder dat ze ergens baat bij had gehad; integendeel, ze was alleen maar achteruitgegaan. Ze had gehoord over Jezus, en ze begaf zich tussen de menigte en raakte zijn bovenkleed van achteren aan, want ze dacht: als ik alleen zijn kleren maar kan aanraken, zal ik al gered worden. En meteen hield het bloed op te vloeien en merkte ze aan haar lichaam dat ze voorgoed van de kwaal genezen was. Op hetzelfde ogenblik werd Jezus zich ervan bewust dat er kracht uit hem was weggestroomd. Midden in de menigte draaide hij zich om en vroeg: "Wie heeft mijn kleren aangeraakt?" Zijn leerlingen zeiden tegen hem: "U ziet dat de menigte zich om u verdringt en dan vraagt u: 'Wie heeft mij aangeraakt?' " Maar hij keek om zich heen om te zien wie het gedaan had. De vrouw, die bang was geworden en stond te trillen omdat ze wist wat er met haar was gebeurd, kwam naar hem toe en viel voor hem neer en vertelde hem de hele waarheid. Toen zei hij tegen haar: "Uw geloof heeft u gered; ga in vrede en wees genezen van uw kwaal."
(Marcus 5, 24-34)*

De tekst die we voor de viering van vandaag kozen, is een verhaal van Marcus, waarin het lichamelijke sterk op de voorgrond staat.

Het verhaal vertelt over een vrouw die al twaalf jaar aan bloedverlies lijdt. Twaalf jaar is een symbolisch getal en staat voor de periode waarin jonge mensen rijp worden. De vrouw over wie wordt verteld is haar jeugd kwijt en ze heeft nog niet echt kunnen leven. Bloedverlies staat voor het wegvloeien van de levensenergie. De vrouw heeft geen energie meer. Ze is ziek. Meer nog, ze is op sterven na dood.

In de tijds cultuur waarin dit verhaal zich situeert, was een vrouw onrein als ze aan bloedverlies leed. Ook tijdens de menstruatieperiode werd ze als onrein beschouwd en mocht ze niet aangeraakt worden. De vrouw uit dit verhaal was dus ongetwijfeld in een sociaal isolement terechtgekomen. In die uitzichtloze situatie hoort ze over Jezus spreken. Hij zou over bijzondere krachten beschikken. Haar hoop om te mogen leven, om gered te worden, wordt erdoor aangewakkerd.

Wat mij treft in het verhaal is dat de vrouw zelf het initiatief neemt. Meer nog, ze doorbreekt daarbij zelfs de wetten. Het is haar immers verboden om iemand aan te raken. Ze weet dat ze de ander daardoor onrein maakt. Maar haar verlangen om te leven is blijkbaar zo groot dat geen enkele wet haar kan tegenhouden. Ze raakt het bovenkleed van Jezus aan. Ze bewerkstelligt haar genezing zelf, alleen, zonder helpers, tegen alle regels en voorschriften in. Het bijzondere is dat Jezus zich door haar laat aanraken en raken. Hij ziet in haar moed, in haar durf, een diep verlangen om te leven. Dat is voor hem geloven: verlangen om te leven. Het geloof is voor Jezus geen theologie, het gaat niet om voorschriften. Geloven is voor Jezus niets meer of minder dan de moed om te durven leven.

Die vrouw zelf schenkt Jezus ook iets: haar vertrouwen in hem roept hem op. Het appel dat zij op hem doet, doet zijn vertrouwen groeien. Wellicht kunnen velen dit herkennen: als mensen een beroep op ons doen en wij kunnen hen helpen, dan groeien wij zelf. Dan groeit het geloof in onze mogelijkheden en dat geeft ons een diepe vervulling. In de mate waarin we het lijden van een ander kunnen verzachten krijgt ons leven meer betekenis.

Wat mij ook treft, is het trillen, het beven van de vrouw. Ze is bang, zeker. Maar in haar angst, in haar beven, zit ook kracht. Ook dat is herkenbaar. Ik merk het zo vaak bij mezelf en bij anderen: waar je angstig om bent, daar zit vaak je diepste verlangen, en waar je verlangens zitten, huist ook je kracht. Trillen heeft iets met openbaring te maken, met waarheid. Om in waarheid te leven moeten we vaak doorheen trillen en beven. Daardoor komt geblokkeerde energie vrij en wordt er ruimte gemaakt voor iets nieuws.

De bijbel vertelt meerdere verhalen waarin angstig beven gepaard gaat met godservaringen. Ook voor ons kan het groeien in de geest, het spiritueel groeien samen gaan met lichamelijke gewaarwordingen.

Dit verhaal is een genezingsverhaal: de vrouw voelt onmiddellijk aan haar lichaam dat ze van haar kwaal is verlost. Haar bloedingen stoppen. Haar krachten vloeien niet meer weg. Ze is nu in het bezit van iets dat tot dan toe wegstroomde. Ze is iemand geworden: some-body.

Dat heeft ze te danken aan zichzelf en aan Jezus in wie ze vertrouwen stelde. De heling vond plaats in de ontmoeting tussen hen beiden. De bevestigende woorden van Jezus 'Uw geloof heeft u gered' geven aan de vrouw het vertrouwen in zichzelf terug. En is dat niet de echte genezing?

Kristin Vanschoubroek

Bronzen beeld, Jet van Zijl

Het thema van vandaag brengt mij sterk in beroering en intrigeert mij diep.

Het bijbelverhaal over Jezus en de zieke vrouw raakt me. Ik vind er herkenning in over hoe ik omga met mijn lichaam, alleen en bij anderen

Jezus wordt onverwacht aangeraakt en hij is erdoor verrast. Hij voelt dat er een kracht van hem is uitgegaan en hij wil (terecht eigenlijk) weten naar wie. Hij wil weten wat er gebeurd is. Wanneer de angstige vrouw naar Jezus toekomt, voor hem neerknielt en haar verhaal vertelt, merkt hij dat ze oprecht is en dankbaar voor wat hij haar gegeven heeft. Hij zegt dan ook: "Uw geloof heeft u gered; ga in vrede en wees genezen van uw kwaal." Daarmee bevestigt hij wat er gebeurde. Zijn helende kracht die via zijn lichaam naar de vrouw is gestroomd, versterkt hij met zijn woorden. Hij begrijpt dat de vrouw zijn genezende kracht nodig heeft, eigenlijk genomen heeft, om tot heling te komen. Al is de aanraking nog zo miniem geweest, toch ontvangt ze daardoor genezing en bevrijding. Jezus laat dat contact toe, hij wil dat ook zijn lichaam deel uitmaakt van zijn dienstbaarheid aan de ander. Hij is, in tegenstelling tot de vernoemde dokters in het verhaal, niet bang of vervreemd van zijn lichamelijkeheid.

Wanneer ik dit lees, voel ik mij bemoedigd en bevestigd in mijn dienstbaarheid aan mensen, vooral op mijn werk in Similes. Similes is een vereniging die opvang en ondersteuning biedt aan familieleden en vrienden van mensen met psychische problemen. Ik werk individueel met mensen en daarnaast in groepen met lotgenoten.

Uiteraard ben ik overtuigd van de waarde van informatie, goede raad en therapeutische gesprekken. Tegelijk besef ik dat mooie woorden alleen meestal ontoereikend zijn.

Ik denk dan bijvoorbeeld aan een man die gehuwd is met een psychisch zieke vrouw. Tijdens een groepsgesprek begon hij plots hevig te snikken toen iemand iets vertelde over de invloed van het psychisch-ziek zijn van een ouder op de kinderen. Hij kon niets zeggen, alleen maar huilen. Iets in mij deed me een hand op de arm van deze man leggen.

Ik moet ook denken aan een vrouw die op gesprek kwam. Ze was 38 jaar en toch was het de allereerste keer dat ze haar verhaal vertelde aan een buitenstaander. In haar kindertijd had ze vele

vernederingen en afwijzingen moeten doorstaan van haar psychisch zieke moeder. Toch was ze erin geslaagd een leven op te bouwen dat haar voldoening gaf. Bij het afscheid kon ik het niet laten mijn handen op haar armen te leggen en haar te zeggen dat ik haar zeer bewonderde.

Voor vele mensen die bij Similes terechtkomen, is het leed zo groot geweest en de afwijzing door de omgeving zo kwetsend dat ze het gevoel hebben dat hun hele zijn en dus ook hun lichaam geen plaats meer kan krijgen tussen de mensen hier op deze aarde. Samen met hun zieke partner, ouder of kind zijn ze in een diep isolement beland.

Mensen met een onheldere geest en een onheldere gevoelswereld worden in onze samenleving vaak in een donker hoekje weggeloopt. Er is veel veranderd in de psychiatrische ziekenhuizen en de geestelijke gezondheidszorg – er is veel meer aandacht voor de psychisch zieke persoon als mens – maar in de samenleving komen deze mensen nog steeds in een isolement terecht. Er hangt nog altijd een taboesfeer en wie anders denkt en zich anders gedraagt, wordt uitgerangeerd en gemeden, net als de vrouw in het verhaal van Marcus.

Wij (de menigte in het verhaal) zijn bang. We mijden deze mensen fysiek. Sommige psychisch zieken zijn ook letterlijk fysiek onrein, ze verzorgen zichzelf niet meer, hebben een lichaamsgeur en dragen kleren die al tijden niet meer gewassen zijn. Wie onder ons wil, durft en kan zo iemand nog aanraken?

Ook in het bijbelverhaal wordt de vrouw genegeerd door de menigte. Zelfs de leerlingen van Jezus zijn er niet op gebrand haar te zoeken. Ze zeggen: “U ziet dat de menigte zich om u verdringt en dan vraagt u: ‘Wie heeft mij aangeraakt?’ ” Dat Jezus het belangrijk vindt om de vrouw te kennen, begrijpen ze niet.

Jezus wil weten wie de vrouw is. Hij wil de mens kennen naar wie zijn kracht is gestroomd. Door het weten en voelen wie en hoe hij geholpen heeft, ontvangt hij een soort vervulling. Door zich aandachtig naar deze vrouw toe te wenden voelt hij dat zijn krachten niet voor niets zijn gebruikt, dat ze dienen tot heling van een nu bekend iemand. Dat geeft hem ook kracht en vertrouwen. In mijn contact met mensen mag ik daar iets van herkennen. Op bepaalde momenten tijdens een diep gesprek en bij een liefdevol gebaar ervaar ik een kracht die mij dankbaar stemt en motiveert om mijn taak binnen Similes verder op te nemen. Mij mogen verbinden, ook via een aanraking, doet mij groeien, geeft me zelfvertrouwen en warme vervulling.

Over de vrouw in het verhaal weten we niet veel. Is ze gehuwd? Is het een alleenstaande vrouw? Is ze arm? Heeft ze kinderen? Wel blijkt dat de vrouw Jezus *moest* aanraken. Vanuit haar geloof in de kracht van Jezus en haar innerlijke drang om echt ten volle te leven weet ze dat hem aanraken voor haar reddend kan zijn. Ze beseft dat, maar toch is ze heel bang en durft ze Jezus niet rechtstreeks benaderen. Ze raakt zijn bovenkleed van achteren aan.

In mijn eigen leven heb ik me dikwijls zoals de vrouw in dit verhaal gevoeld. Als baby werd ik door mijn moeder vaak in de steek gelaten en tenslotte afgestaan. Mijn vader heb ik nooit gekend en ik ben niet samen met mijn zus opgegroeid. Uiteindelijk kwam ik terecht bij familieleden die vonden dat ze hun verantwoordelijkheid voor mij moesten opnemen.

Ik heb gevoeld dat de zorg voor mij en voor mijn lichaam niet echt een keuze was. Ze werd ervaren als een plicht, een taak, zelden vanuit liefdevolle verbondenheid beleefd. Zelf heb ik mij na de breuk met mijn moeder misschien ook emotioneel afgesloten.

Het gemiste spontane lichaamscontact in mijn kinderjaren is voor mij nog altijd zwaar om dragen. Het blijft moeilijk om met de lichamelijke aanwezigheid of afwezigheid van mensen om te gaan. Bij tegenslagen of mislukkingen kan ik niet terugvallen op mijn herinneringen aan een liefdevol nest, waar ik veilig ben, ondanks pijn, verlies, vernedering. Onbewust heb ik daarom mijn lichaam tot een cocon gemaakt om mij te beschermen. Zo overleefde ik wel, maar mijn lichaam was er niet echt bij.

Ik kan mij goed inleven in de vrouw in nood, in doodsnood, uit dit bijbelverhaal. Met de moed der wanhoop ben ik soms net als zij op zoek naar een liefdevol contact om er terug bij te kunnen horen,

om erop te kunnen vertrouwen dat mijn lichamelijke aanwezigheid hier in deze wereld de moeite blijft, om te voelen dat ik mag blijven.

Ik begrijp heel goed dat de vrouw te angstig of te beschaamd is om zichzelf aan Jezus te tonen en oog in oog met hem te staan. Haar geloof is groot, maar haar vertrouwen is – vermoedelijk door haar vele ervaringen – geschonden, beperkt. Ik herken het, want ook mij heeft het veel angst, moed en tranen gekost om iemand mijn hele verhaal toe te vertrouwen, ook met dat stuk waarin ik echt in mijn lichamelijke gekwetst ben.

Ik heb het geluk gehad om grandioze mensen op mijn pad tegen te komen. Toch was het een lange weg om mezelf te begrijpen en hen duidelijk te maken dat ik er niet geraak met enkel informatie, mooie woorden of goede raad. Ik heb ervaren dat ik al mijn mooie plannen niet kon uitvoeren wanneer ik mij niet aanvaard voelde met mijn nood aan lichaamswarmte, aan een levengevende aanraking. Al was ik nog zo gehoorzaam en van goeie wil, er waren tegenkrachten die mij bleven saboteren.

Als mijn lichaam uitgesloten wordt of als ik het zelf uitsluit bij verwarring, onrust, wantrouwen of pijn, kan ik me soms geen mens meer voelen onder de mensen. Ik probeer er daarom over te waken dat ik tijdig mogelijkheden vind om weer thuis te komen in mijn eigen lichaam en bij de warme aanwezigheid van anderen.

In dit verhaal over Jezus en de zieke vrouw ontdek ik de waarde van ons lichamen bestaan als mens. Ik voel de uitnodiging om zorgvuldig om te gaan met mijn eigen lichaam en dat van anderen. Ik herken het belang van de levenskracht die we aan elkaar kunnen doorgeven in een eenvoudige aanraking. En ik geloof dat elke vorm van intimiteit, hoe klein ook, levengevend, scheppend is.

De schepping van Adam, Michelangelo

In mijn werkkring wordt al eens gezegd dat we in een alles-of-niets-samenleving leven. Dikwijls heb ik het gevoel dat ook de lichamelijke en de lichaamsbeleving van mensen een zaak van alles of niets is.

Vanuit het verleden en de katholieke regels die het lichamelijke misprezen, zijn we in een taboesfeer beland wat betreft ons lichaam. Lichamelijke delen is voorbehouden voor partners of ouders en kinderen, en zelfs daar is het niet altijd evident. Maar wat dan als je alleenstaande bent? Niemand kan toch zonder enige vorm van lichaamscontact?

We leven in een tijd waarin we gelijkgezinden nodig hebben om stap voor stap te leren omgaan met ons lichaam en dat van anderen, zonder het te overwaarderen, maar ook zonder het weg te cijferen. Het is zeker nodig voor zichzelf en het eigen lichaam te zorgen, maar op je eentje loop je op een bepaald moment toch vast in deze zelfzorg. Ik voel hoe ik de lichamelijke aanwezigheid van de ander nodig heb om te kunnen en te mogen blijven bestaan.

De houding van de vrouw uit het verhaal leert mij om ondanks angst toch verder te gaan op mijn pad en – al is het al bevend – te kiezen voor wat ik van binnenuit nodig heb.

In La Verna heb ik een gemeenschap gevonden waarin ik zonder angst mag vertoeven, waar er mensen zijn, mannen en vrouwen, die op een zuivere en eerlijke manier mijn metgezellen willen zijn, ook in mijn zoektocht naar de kracht van het lichaam en de aanraking. Ik ben blij dat vele mensen in La Verna niet te bang of te gierig zijn voor een kus of een knuffel. Ik ben vooral blij dat er een plaats is waar ik te midden van anderen verder kan leren vertrouwen op mijn lichaam, op hun lichamelijke nabijheid en op de kracht van aanraken in verbondenheid.

Dit is mijn lichaam. Hier ben ik. Hier sta ik er dan mee. Dit is mijn lichaam waarmee ik kan aanraken en aangeraakt worden en zo in nog meer bevrijdende verbondenheid met jullie kan samenzijn en leven.

Martine Bovyn